

Українці за рубежем

С. В. Чернявський (Київ)

Американці українського походження: демографічна й соціально-економічна характеристика (за оцінками вчених США)

На підставі даних переписів 1970—1980 рр. та праць американських вчених аналізується становище американських українців на сучасному етапі. Зокрема, розглядаються географія їх розселення, мовні й демографічні особливості, проблеми освіти, рівень доходів, рід занять, житлові умови.

Оскільки до недавнього часу опубліковано мало демографічних і соціологічних досліджень про американців українського походження¹, що ґрунтуються на аналізі даних статистики США, оцінка основних параметрів, які характеризують цю етнічну групу, була утруднена. До того ж, більша частина досліджень, що проводилися у республіці з проблеми українців США і Канади, відзначалася перекосом у бік аналізу діяльності політичних організацій націоналістичного зарубіжжя. При цьому випускався з поля зору цінний матеріал, нагромаджений суспільствознавцями США, в тому числі й українського походження. Ще чекає на своїх дослідників внесок американських українців у розвиток економіки і культури країни їх проживання. Між тим, ряд праць американських соціологів, демографів і економістів, опублікованих останнім часом на матеріалах аналізу переписів 1970—1980 рр.², дає можливість більш повно уявити реалії нинішнього економічного й соціального становища наших земляків за океаном та їх нащадків.

Українці становлять менш як 1% населення США. Відповідно до офіційного перепису 1980 р., у цій країні проживало 730056 американців українського походження³. З них лише 381 084 (52,2%) мали обох батьків-українців, що відбиває високу питому вагу міжетнічних шлюбів серед вихідців з України та їх нащадків. За даними перепису 1970 р. (в якому використовувався критерій «рідна мова»), українці займали 21-е місце за чисельністю серед інших етнічних груп США. В окремих штатах цей показник був ще вищим (у Пенсільванії — 7-е місце, в Нью-Джерсі — 8-е, у Нью-Йорку — 9-е).

На думку американських демографів, під час перепису через різні методологічні установки Бюро переписів США применшило

¹ Однією з небагатьох значних праць, присвячених американським українцям, є книга В. Галича «Українці в США» (1937 р.) (Halich W. Ukrainians in the United States.—Chicago: University of Chicago Press, 1937). У ній вперше в американській історіографії було зроблено спробу статистичного й соціологічного аналізу даних перепису США щодо української етнічної групи.

² Ethnicity and National Identity: Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the United States / Ed. by Oleg Wolowyn.—Cambridge, Mass.: Harvard Ukrainian Research Institute, 1986. Показово, що цей збірник був опублікований через 49 років після вищезгаданої праці В. Галича, що само по собі визначає його значення як найсучаснішого джерела оброблених статистичних даних США про американських українців останніх десятиріч.

³ Department of Commerce. Ancestry of Population by State: 1980. Supplementa-ry Report PC80—S1—10.—Washington, 1983.

кількість осіб українського походження. Деякі з опитуваних уже не вважали себе українцями внаслідок асиміляції. Серед тих, кого переписувачі зареєстрували як росіян («русини», «рутени»), також певну частину становили українці. Як стверджують деякі вчені, при застосуванні більш гнучкої методології перепису кількість американських українців дорівнювала б у 1970 р. близько 1 млн. 171 тис. чол.⁴ З іншого боку, навряд чи обгрунтовані спроби ряду суспільствознавців США українського походження розширити рамки української етнічної групи за рахунок тих жителів країни, які, хоч і походять від українців, але під час перепису ідентифікували себе як «американці»⁵. Так, М. Куропась вважає, що в країні проживають від 1 млн. 250 тис. до 1,5 млн. українців⁶. За твердженням В. Маркуся, їх налічується 1,5 млн.⁷ В. Бандера також називає цифру 1—1,25 млн.⁸ Найбільш консервативної оцінки (487 600 чол.) дотримується П. Магочій⁹.

Основними критеріями при визначенні приналежності до етнічної групи під час зазначених переписів були обрані походження (ancestry)¹⁰, рідна мова (mother tongue), мова, якою розмовляють у сім'ї (language spoken at home)¹¹. Згідно з ними американський демограф українського походження О. Воловина (з посиланням на неопубліковані матеріали Бюро переписів США про мови етнічних меншостей) робить важливий висновок про те, що близько 480 тис. американських українців (66%) втратили рідну мову вже в поколінні своїх батьків і лише 123,5 тис. (17%) зберегли її в сім'ї¹². Якщо врахувати недосконалість методології переписів, що її визнають американські спеціалісти, то питома вага українців США, які володіють рідною мовою, значно менша.

Американці українського походження проживають компактними групами в певних районах країни. Майже половина їх сконцентрована в штатах Нью-Йорк, Нью-Джерсі і Пенсільванія. Близько 20% проживають на південному сході США — в штатах Огайо, Індіана, Іллінойс, Мічиган, Вісконсін. У штатах Нової Англії, на атлантичному та тихоокеанському узбережжі — близько 8%. У штатах гірського поясу,

⁴ Див. докл.: Fulton John. Demographic Profile // Ethnicity and National Identity: Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the United States.— P. 17.

⁵ За даними перепису США 1980 р., 13,3 млн. американців (із загальної кількості 226,5 млн.) показали своє етнічне походження як «американці» або «США» (Див.: U. S. Bureau of the Census. Ancestry of the Population by State: 1980. Supplementary Report PC80—S1—10.— Washington, D. C.: U. S. Government Printing Office, 1983, table E.— P. 4). Докладніше це питання розглядається: Lieberman Stanley. Unhyphenated Whites in the United States.— Ethnic and Racial Studies.— Vol. 8.— No. 1. January, 1985.— P. 159—180.

⁶ Куропас М. Укр. The Ukrainians in America.— Minneapolis, 1972.— P. 45.

⁷ Маркус В. Укр. Ukrainians in the United States // Ukraine: A Concise Encyclopedia.— Vol. 2.— Toronto, 1971.— P. 1100.

⁸ Бандера Володимир. Українці ЗСА // Українські поселення.— Нью-Йорк, 1980.— С. 259.

⁹ Magosci Paul R. Ukrainians // Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups.— Cambridge, Mass., 1980.— P. 998.

¹⁰ В американській літературі з методології переписів питання про критерії оцінки різного роду етнічних характеристик є предметом живої наукової дискусії (Див., напр.: Magosci Paul. Are the Armenians Really Russians? // Government Publications Review, 1988.— Vol. 14.— No. 2; Johnson Charles E. Jr. Consistency of Reporting of Ethnic Origin in the Current Population Survey. Technica Paper No. 31. Current Population Survey.— Washington, D. C., 1974).

¹¹ Два останні критерії через їх розпливчастість у переписах 1980 і 1990 рр. уже не вживалися.

¹² Department of Commerce. Preliminary listing of Selected Languages Spoken by Persons 3 Years Old and Over by State: 1980. Unpublished data.— Washington: Bureau of the Census, 1982; Wolowyna Oleh. Introduction. In Ethnicity and National Identity: Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the United States / Ed. by Oleh Wolowyna.— Cambridge, Mass.: Harvard Ukrainian Research Institute, 1986.— P. 6.

на північному заході та в південно-східній та центральній частинах країни налічується менш як 3% населення українського походження¹³.

Пенсільванія — штат, у якому проживає найбільша кількість українців за походженням (144 тис.). У Нью-Йорку сконцентровано більше всього тих, хто розмовляє українською мовою як рідною (52 тис.). Каліфорнія, займаючи третє місце в США за кількістю українського за походженням населення, претендує лише на сьоме місце за кількістю осіб, які володіють українською мовою. Найбільша питома вага останніх — в штаті Іллінойс (29,9%). За ним йдуть Нью-Йорк (21,2%), Нью-Джерсі (20,6%), Коннектікут (19,6%), Міннесота (18,7%), Мічіган (18,5%) та Огайо (18,3%). В Меріленді володіють мовою 15,1% всіх українців, які проживають у штаті, в Пенсільванії — 14,7%, Масачусетсі, Флориді й Каліфорнії — від 10% до 12%¹⁴.

Американці, для яких українська мова є рідною, мають, на думку спеціалістів — демографів, ряд особливостей. Це, по-перше, більша питома вага осіб старшого покоління, ніж у цілому по США; по-друге, їх соціально-економічний статус наближається до середнього рівня по США; по-третє, рівень народжуваності в них нижчий, ніж в середньому в країні; по-четверте, наступні покоління американських українців мають тенденцію до розселення за межами етнічних центрів і більшої соціальної мобільності.

Демографи відзначають високий ступінь урбанізації українського населення США. Як приклад наводиться Чикаго (Іллінойс), в якому мешкають 95% усіх українців штату. В метрополії Нью-Йорка їх зосереджено більш як 60%.

Українському населенню США, як відзначають американські вчені, властиві ті ж тенденції й особливості, що й так званому американському «середньому класу» — втеча у передмістя й міста-супутники великих міських центрів. У цьому відношенні характерним є приклад штату Нью-Джерсі, де лише чверть українського населення проживає у великих промислових центрах. Аналогічне становище й у Детройті, де порівняно невеликий процент українців мешкає в метрополії міста. Це пов'язано із загальними для країни проблемами зростання злочинності й соціальної напруженості, характерними для великих центрів. Демографи О. Воловина й М. Селмон на підставі аналізу даних про географічне розподілення українського населення США, роблять висновки про посилення тенденцій третього і наступних поколінь до міграції з традиційних районів поселення перших іммігрантів¹⁵.

За твердженням американських демографів, українці менш мобільні, ніж населення США в цілому. Наприклад, в період 1965—1970 рр. понад 40% американців змінили місце проживання: з них близько 32% — в межах штату, а 8,6% — переїхали в інший. Американські українці (українська мова як рідна), відповідно, 26,7% та 5,8%¹⁶. Українці менш мобільні не лише у порівнянні з населенням США в цілому, а й з вихідцями з країн Східної Європи. На думку демографів, це пояснюється більшою питою вагою серед них домовласників і більш низьким рівнем освіти — факторами, які знижують мобільність.

Основна тенденція міграційних потоків українців США — з етнічних ареалів по всій території країни в основному по характерних у цілому для США напрямках — на південь і захід. Наприклад, за 1940—1970 рр. вони розселилися з 35 штатів у 42 (включаючи округ Колумбія).

¹³ Ibidem.— P. 7.

¹⁴ Ibidem.— P. 11.

¹⁵ Wolowyna Oleh; Salmon Mary Ann. Population Distribution and Internal Migration // Ethnicity National Identity : Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the States.— P. 45—69.

¹⁶ Ibidem.— P. 63.

Оскільки Пенсільванія є штатом компактного поселення вихідців з України, третина всіх українців вказала його як місце свого народження під час перепису 1970 р. Водночас там тоді проживало лише 20% українського населення США. Більшість з них переселилася в штати Нью-Йорк і Нью-Джерсі (відповідно 8,8% і 8%). У той час українців також притягували штати Огайо, Каліфорнія і Меріленд (по 2% кожний). Основні потоки з Нью-Йорка йшли до Нью-Джерсі (6,6%), Коннектікут (3,6%), Каліфорнію (2%). Міграція українців з Нью-Йорка до Нью-Джерсі і Коннектікута відбивала загальну для США тенденцію до переміщення населення із середнім рівнем прибутків до передмість і міст-супутників метрополій Нью-Йорка. Міграційний потік з штату Нью-Джерсі багатий в чому був схожий з нью-йоркським. Близько 85% українців, які народилися в ньому, у 1970 р. мешкали там же, 5% переїхали до Нью-Йорка, по 2% мігрували, відповідно, до Пенсільванії й Каліфорнії. Серед інших напрямків розселення українців найбільш характерними були з Огайо та Іллінойса — до штатів Мічиган і Каліфорнія, а також з Огайо — до Флориди, а з Іллінойса — в Міннесоту.

Найбільш інтенсивні міграційні процеси у середовищі українського населення США відбуваються в групі штатів з його компактним проживанням — Нью-Йорку, Пенсільванії і Нью-Джерсі. Менш значні з Нью-Йорка у Флориду і Каліфорнію, з Іллінойса — в Каліфорнію та Міннесоту, з Пенсільванії — в Огайо, Меріленд, Каліфорнію і Флориду, з Коннектікута — у Флориду¹⁷.

Американські демографи оперують даними, які характеризують народжуваність і сімейний стан американських українців на фоні середньоамериканських. Відповідно до них, питома вага українців — чоловіків і жінок, — які одружені, менша, ніж серед американців. Серед українців більше самотніх. Порівняно з іншими етнічними групами США, українці займають третє місце за кількістю одружених осіб. За винятком вікової групи чоловіків 65 років і старіше та групи жінок у віці 30—34 роки, питома вага українців, які ніколи не були одружені, перевищує середньоамериканський рівень.

Чоловіки-українці, як правило, беруть шлюб на півтора роки пізніше, ніж у середньому по США. Жінки-українки також одружуються пізніше. Американські демографи пояснюють це нестачею кандидатів у межах етнічної групи. Як вважає Дж. Кінкейд, переважання жінок і більш пізні їх одруження позначається на рівні народжуваності в українській етнічній групі. Серед одружених жінок-українок більша питома вага бездітних і тих, хто має одну дитину, ніж у середньому в США. В українцях сім'я менша за розміром (від одного до трьох дітей), тоді як середня американська має четверо і більше.

Враховуючи похибки у здійсненні статистичних виборок, американські спеціалісти вважають, що у середовищі найменш асимільованої частини українців середня сім'я має двох і більше дітей. Це збільшує шанси передачі етнічних цінностей і норм поведінки наступному поколінню. Однак навіть у цьому випадку демографи не виключають асиміляції нащадків українців, що погіршує перспективи виживання етнічної групи.

На думку Дж. Кінкейда, народжуваність серед українців ледве перевищує потреби простого відтворення, що посилюється збільшенням малосімейних¹⁸.

Американські вчені відзначають, що перші українські іммігранти практично починали з нуля в царині освіти. Близько 50% їх на початку

¹⁷ Ibidem.— P. 65, 68.

¹⁸ Kincade Jean E. Fertility and Marital Status // Ethnicity and National Identity: Demographic and Socioeconomic Characteristics of Persons with Ukrainian Mother Tongue in the United States.— P. 70—81.

століття були неписьменними¹⁹. Рівень освіченості наступних імміграційних хвиль, особливо після другої світової війни, був вищий. Однак він залишався нижчим, ніж у цілому в США. На думку демографів, це позначається на наступних поколіннях.

Українці США мають, як правило, нижчий рівень освіти, ніж у цілому по країні. Це простежується навіть у третьому і наступному поколіннях, які по всіх параметрах наближаються до середнього рівня США. Разом з тим, американські спеціалісти відзначають досить високий процент осіб з вищою освітою в українській етнічній групі.

Статистичні дані щодо сучасного стану шкільної освіти у американських українців свідчать, що третє й наступні покоління іммігрантів досягли значних успіхів у цій справі і за умов збереження таких тенденцій невдовзі перевищать середній рівень білого населення США або принаймні інших етнічних груп східноєвропейського походження.

Оперуючи даними перепису 1970 р., О. Воловина відзначає, що час, витрачений чоловіками-українцями у віці 25 років і старше на одержання середньої й вищої освіти, дорівнював 10,5 року. Близько половини представників указаної групи мали неповну або незакінчену вищу освіту. Цей показник нижчий, ніж у середньому для білого населення США (12,1). За рівнем освіти українці займали одне з останніх місць серед 8 східноєвропейських етнічних груп, слідуючи за поляками, сербами й хорватами. У наступних поколіннях цей показник кращий — 11,1 року. Однак, як видно, українці, які народилися й виростили в США, відвідували навчальні заклади на рік менше, ніж їх однолітки у середньому по країні²⁰.

У порівнянні з іншими східнослов'янськими етнічними групами серед українців була вища питома вага осіб без освіти — 3,8%. Аналогічні дані становили: для росіян — 4%, для угорців, чехів і словаків — менш як 1%²¹. Причини цього вчені вбачають у низькому рівні освіти перших іммігрантів із Східної Європи, переважно селян, гнаних злиднями й соціальним гнітом з раніше відсталих національних окраїн царської Росії та Австрії.

За статистикою американської імміграційної служби, у період 1899—1910 рр. 98% всіх українців, які переїхали до США, становили представники трьох категорій: селяни (44%), особи найманої праці (37%), прислуга (17%)²². Щодо хвилі імміграції українців після другої світової війни, то там спостерігається інша картина. Так, серед українських «біженців» і «переміщених осіб», які перебували у західних окупаційних зонах Німеччини, спеціалісти становили 13,8%, торговці й банкіри — 2,5%, кваліфіковані робітники — 25,4%, некваліфіковані й напівкваліфіковані робітники — 15,8%, сільськогосподарські працівники — 42,6%²³.

За даними перепису 1970 р., серед 8 східноєвропейських етнічних груп, які враховує статистика США (євреї, які розмовляють мовою ідиш; росіяни; угорці; серби і хорвати; литовці й латиші; чехи й словаки; українці; поляки), українці займали передостаннє місце за процентним складом професіонального й адміністративно-управлінського персоналу (20,1%). Перше місце посідали євреї, які розмовляли мовою ідиш (47,9), друге — росіяни (33,4%), третє — угорці (27,1%), четверте — серби й хорвати (25,8%), п'яте — литовці й латиші (24,6%),

¹⁹ Jenks Jermian W.; Lauck W. J. The Immigration Problem.— New York, P. 142. (Цит. за: Halich Wasyl. Ukrainians in the United States.— New York, 1970.).

²⁰ Wolowyna Oleh. Socioeconomic Characteristics // Ethnicity and National Identity.— P. 99.

²¹ Ibidem.— P. 102.

²² U. S. Senate. Senate Documents. 61st Cong., 3d sess.— Vol. 20.— P. 153—155.— Washington, 1944 (Цит. за: Ethnicity and National Identity.— P. 106).

²³ Див.: Ukrainian in the Free World. Ed. by Myshuga L.— Jersey City, 1954.— P. 119—120.

шосте — чехи та словаки (21,4%), останнє — поляки (19,5%). Середній рівень для білого населення США в той період становив 22%²⁴.

Становлять інтерес дані про заняття українців (чоловіків і жінок віком від 16 років) за родом занять (перепис 1970 р.)²⁵. Вони наведені в таблиці (в процентах).

Отже, дані перепису свідчать про переважання трудящих серед американських українців. Значна частина цього населення представлена у категорії професіоналів. Відбувається вплив українців із сфери обслуговування, однак вони утримують сталі позиції у сфері кваліфікованої праці.

Розподіл українців за професіями

Категорія	Усі українці США		Українці, народжені в США		Біле населення США	
	ч	ж	ч	ж	ч	ж
Професіонали	14,2	10,8	15,0	11,6	15,1	16,3
Управлінці	7,2	3,0	8,5	3,5	12,0	4,0
Торговці	4,7	7,4	5,5	8,8	7,4	8,0
Службовці	7,7	30,6	9,1	35,6	7,6	36,8
Ремісники	23,8	2,4	24,9	2,5	21,8	1,8
Кваліфіковані робітники	24,4	24,1	22,7	21,9	18,6	14,0
Особі фізичної праці	6,0	1,0	5,1	0,9	5,7	0,9
Фермери	1,4	0,6	1,4	0,4	4,5	0,7
Працівники сфери обслуговування	10,5	18,3	7,7	13,2	7,3	15,3
Прислуга	0,1	1,8	0,0	1,7	*	2,1

* Менше одного процента.

За результатами перепису 1970 р.²⁶, американські українці мали найнижчий середній дохід серед усіх східноєвропейських груп. Наприклад, половина чоловіків українців (у віці від 14 років) мала в 1969 р. середній дохід менш як 6200 дол. Цей показник був нижчий, ніж у середньому для білого населення США (6700 дол). Аналогічним було становище й інших етнічних груп східноєвропейського походження, за винятком євреїв, дохід яких значно перевищував середньоамериканський. Нащадки східноєвропейських іммігрантів, які народилися у США, значно поліпшили цей показник. Однак у українців він був мінімальним — лише на 100 дол. Серед них спостерігалася найбільша питома вага осіб з рівнем доходів, нижчим від середньостатистичного по країні. Найбільш типовий для чоловіків-українців у віці від 14 років рівень доходів становив від 5 до 14,9 тис. дол. на рік (64% усіх українців у 1969 р.). Водночас процент осіб з доходом понад 15 тис. дол. був нижчим від середньостатистичного по країні²⁷.

Американські демографи відзначають тенденцію до підвищення рівня доходів українців залежно від віку: в наступних поколіннях він був вищий, ніж у середньому по США.

Знаменно, що рівень доходів українок, за даними перепису 1970 р., дорівнював 3 тис. дол. Це перевищувало середньоамериканський рівень (2,7 тис. дол.). Американські українки займали поряд з жінками російського походження друге місце за рівнем доходів серед восьми східноєвропейських етнічних груп. Перше місце належало жінкам литовського та латиського походження²⁸.

²⁴ Wolowyna Ołeh. Op. cit.— P. 107.

²⁵ Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups / Ed. by Stephan Thernstrom et al.— Cambridge, Mass., 1980.— P. 999.

²⁶ Під час написання даного повідомлення дані перепису 1980 р. за вказаним параметром ще не були оброблені.

²⁷ Wolowyna Ołeh. Op. cit.— P. 111—112.

²⁸ Ibidem.— P. 114—116.

На думку О. Воловини, чоловіки українці менш ефективно, ніж представники інших східноєвропейських груп, використовують можливості, надані їм освітою, для підвищення своїх доходів. Маючи аналогічну за якістю освіту, євреї, які розмовляли ідиш, мали середній дохід у три рази вищий, ніж українці, поляки — в два. При цьому вік і місце проживання в США не позначалися істотно на рівні доходів українців. Важливим фактором було місце народження — українці народжені в США, мали більш високі показники. Однак, звертаючись до даних, що характеризують сукупний дохід сім'ї, демографи відзначають, що серед вказаних етнічних груп українці займали друге місце після євреїв, які спілкуються мовою ідиш²⁹.

Отже, досить низький дохід чоловіків українців компенсується більш високим рівнем доходів українок, що дає можливість українській сім'ї займати далеко не останнє місце серед інших східноєвропейських груп.

Чи є це свідченням більш активної ролі українок у соціально-економічному житті США, ніж чоловіків? Відповідь на це запитання залишається відкритою, доки не з'являться поглиблені статистичні й демографічні дослідження на основі аналізу наступних переписів.

Американські вчені відзначають слабкі позиції української етнічної групи в соціально-економічному житті США. Незважаючи на значний прогрес у сфері освіти нащадків українських іммігрантів, їх просування по соціальній драбині відбувається, на їх думку, повільно.

За даними соціологів і демографів США, переважна більшість американських українців мешкає у великих промислових центрах. Це характерно практично для всіх східноєвропейських етнічних груп.

Демографи відзначають високу питому вагу домовласників серед українського населення США. В цьому відношенні українці перевищують середній показник для США на 25%. За переписом 1970 р., серед українців-домовласників володіли нерухомим майном³⁰:

до 10 тис. дол.— 15%
 від 10 до 14,9 тис.— 17%
 від 15 до 19,9 тис.— 20%
 від 20 до 34,9 тис.— 39%
 від 35 тис. і вище — 9%

Найбільший процент домовласників серед українців спостерігався в штатах Мічіган та Огайо (92%), найменший — у штаті Нью-Йорк (однак він вище середнього рівня штату на 18%)³¹.

За твердженням демографів, значна частина американських українців мігрувала у передмістя і міста-супутники, причому третє покоління має тенденцію до розпорощення по всій території країни. І хоча це покоління все ще сконцентроване у містах (79,9%) і великих метрополіях (81,9%) більшою мірою, ніж у середньому по США (відповідно 73,5% і 68,6%), його представники дедалі менше осідають у центральних містах (31,3% — українці, 23,3% — середній показник для білого населення США). Друге покоління українців наближається до середньоамериканського рівня за питомою вагою тих, хто проживає у центральних містах (30,8%), в той час як перше в основному мешкає у містах (40,4%)³².

Саме представники другого покоління, як правило, представлені домовласниками. Найнижчий їх процент — у третьому поколінні. Однак учені вказують, що воно ще тільки розпочинає кар'єру і у майбутньому випередить за цим показником своїх батьків. З іншого боку,

²⁹ Ibidem.— P. 122—123.

³⁰ Magnani Robert J.; Zimmer Basil G. Residential and Housing Characteristics // Ethnicity and National Identity.— P. 133.

³¹ Ibidem.— P. 139.

³² Ibidem.— P. 141—143.

представники третього покоління, як правило, купують більш дорогі будинки або знімають житло за більш високу плату.

За твердженням американських спеціалістів Р. Маньяні та Б. Ціммера, за більш досконалою методикою підрахунків, яка бере за основу віковий розподіл першого покоління іммігрантів, саме третє покоління українців має у своєму середовищі найбільшу питому вагу домовласників (82,5%) у порівнянні з першим (75,5%) і другим (80,1%)³³.

Невпинно знижується питома вага груп українців з низьким рівнем доходів, які проживають у великих центрах. Цей показник становив для першого покоління — 44%, а для третього — лише 20%. Серед українців з невисоким рівнем доходів найнижчий процент домовласників. Однак і цей рівень відповідає середньому по США³⁴.

Р. Маньяні та Б. Ціммер роблять висновок, що українці, поряд з представниками інших східноєвропейських етнічних груп США, за своїм життєвим рівнем відповідають середньостатичному по США і навіть перевищують його, особливо за соціально-житловими умовами.

Один з центральних висновків американських учених полягає в тому, що американські українці дедалі більшою мірою наближаються за своїми соціально-демографічними параметрами до середньостатистичного рівня по США. На думку Ч. Кілі, ця тенденція, що з особливою силою виявилася в 70-ті роки, є загальною для всіх етнічних груп США. Вона пов'язана з розширенням можливостей для набуття освіти, змінами в економічній структурі, новими можливостями для жінок на ринку праці, зниженням народжуваності, зміною житлових умов у містах і передмісті, прискороною міграцією населення в штатах «сонячного поясу».

Найбільшими темпами прогресує мовна асиміляція. Ч. Кілі відзначає, що в умовах домінування англійськомовного середовища етнічним групам, у тому числі й українцям, потрібні ще більші зусилля для збереження рідної мови, ніж у минулому³⁵. Це означає, що група американських українців, яка визначила себе у переписах, як та, що володіє українською мовою, буде невпинно зменшуватися з плином часу. Нема підстав вважати, що народжуваність серед членів цієї групи буде вищою, ніж у середньому по США. Внаслідок цього відтворення серед українців буде недостатнім. У поєднанні з прискороною мовною асиміляцією це призведе до значного зменшення осіб, які назвуть себе українцями під час наступного перепису.

В умовах відсутності припливу нової еміграції, відповідного мовного середовища, що сприяло б передачі культурних цінностей, американським українцям доведеться адаптуватися, щоб вижити як етнічній спільності в умовах США. Один із засобів її збереження — близькість до традиційних центрів розселення. Структура сім'ї і традиції етнічних зв'язків у середовищі українців США, очевидно, дуже обмежено перешкоджатимуть асиміляційним тенденціям.

Фактором, який може допомогти американським українцям зберегтися як етнічній спільності, Ч. Кілі вважає релігію. Він підкреслює, що приналежність українців до східного православ'я або католицького культу візантійського обряду в умовах США об'єктивно дає більше шансів на виживання, ніж приналежність інших етнічних груп до протестантизму або римського католицизму³⁶. Досвід США показав, що більшість протестантських конгрегацій, що базувалися на етнічних групах (лютерани — німці або шведи) розчинилися в більш широких ре-

³³ Ibidem.— P. 144.

³⁴ Ibidem.— P. 145.

³⁵ Keely Charles B. Sociological Implication of the Demographic Characteristics // Ethnicity and National Identity.— P. 152—155.

³⁶ Ibidem.— P. 155.

лігійних організаціях. Політика римського католицизму також спрямована на витіснення етнічних парафій³⁷.

Іншим фактором, що ослаблює відцентрові тенденції в американо-українській етнічній громаді, Ч. Кілі вважає роль політичну (антирадянську) позицію щодо УРСР. Вона відіграє роль свого роду інтегруючої ланки для політичних організацій української «діаспори». Однак, на думку того ж дослідника, роль цього фактора для наступних поколінь американських українців буде зменшуватися і проявлятися більше чи менш відкрито — залежно від Української РСР.

Дані переписів 1970—1980 рр., демографічні і соціологічні праці вчених Сполучених Штатів — вагомий внесок у справу наукових досліджень місця і ролі українців у розвитку економіки, матеріальної і духовної культури цієї країни. В умовах утвердження і реалізації державного суверенітету Української РСР, демократизації міжнародних відносин вони служитимуть зростаючому культурному обміну нашої республіки зі Сполученими Штатами Америки.

Одержано 20.09.90.

На основании данных переписей 1970—1980 гг. и трудов американских ученых анализируется положение американских украинцев на современном этапе. В частности, рассматриваются география их расселения, языковые и демографические особенности, проблемы образования, уровень доходов, род занятий, жилищные условия.

³⁷ За винятком деяких парафій, що організуються католиками для новоприбулих іммігрантів (поляків, в'єтнамців тощо).

³⁸ Keely Charles B. Op. cit.— P. 155.

Шановні товариші!

Нагадуємо, що журнал розповсюджується за передплатою, яка приймається всіма агентствами «Союздрук» без обмежень. Індекс — 74499. Ціна на рік — 21 крб. 60 коп., на півріччя — 10 крб. 80 коп., на квартал — 5 крб. 40 коп.